

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 3, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 378.046.4

Л. О. Комісарова,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та практики психолого-педагогічних дисциплін,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПРИНЦИПІВ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

L. O. Komissarova,
Ph.D., assistant professor of theory and practice of psycho-pedagogical disciplines
Mykolayiv State Agrarian University, Mykolayiv

ECONOMIC PRINCIPLES OF CONTENTS PEDAGOGICAL CULTURE OF TEACHERS-ENGINEERS

У статті розглянуті питання висвітлення особливостей забезпечення ефективності процесу розвитку педагогічної культури майбутніх інженерів-педагогів залежно від застосування доцільних дидактичних принципів відбору та структурування змісту навчально-виробничого процесу. Виділено основні принципи, які впливають на ефективний розвиток педагогічної культури інженера - педагога.

The questions of coverage features to ensure the effectiveness of the development of pedagogical culture of future engineers, teachers, depending on the use of appropriate teaching principles of selection and structuring of educational content production process. The main principles affecting the efficient development of pedagogical culture engineer - teacher.

Ключові слова: ефективний розвиток, педагогічна культура, освіта, економічний зміст, інженер-педагог, принципи педагогічної освіти.

Keywords: effective development, pedagogical culture, education, economic sense, engineer, teacher, teacher education principles.

Постановка проблеми. Забезпечення ефективності процесу розвитку педагогічної культури залежить від застосування доцільних дидактичних принципів відбору та структурування змісту навчально-виробничого процесу. Поняття принципу у педагогіці означає вихідне положення або провідну ідею, що обґрунтовує зміст освітньої, навчально-виробничої та виховної діяльності. У відборі і структуруванні змісту освіти в підготовці майбутніх педагогів для професійно – технічних навчальних закладах є визначення таких принципів, які б враховували не тільки зміст технологічної культури а й особливості механізму, способів та форм розвитку професіоналізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективного розвитку педагогічної культури та світи студентів інженерно-педагогічних спеціальностей розглянуто в публікаціях А. Ашерова, Л. Горбатюк, Н. Зоніної, В. Кислякова, О. Коваленко, В. Логвиненка, Л. Назарової, Г. Плієва, Т. Яковенко та інших. Ці дослідження визначають особливості організації самостійної роботи студентів в умовах вищої інженерно-педагогічної школи. Проте питання формування основних принципів змісту розвитку педагогічної культури не було детально досліджено.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення особливостей становлення економічного змісту основних принципів розвитку педагогічної культури в майбутніх інженерів-педагогів.

Виклад основного матеріалу. Дослідження показали, що необхідними принципами на яких ґрунтується економічний зміст, розвиток педагогічної культури є: принципи гуманізації, системності й послідовності, культурологічного підходу, естетизації, єдності наукової та педагогічної діяльності, прогностичності, варіативності, неперервності, індивідуалізації та диференціації, професійно-педагогічного самовдосконалення, професійної спрямованості, принципу відповідності змісту навчання рівню сучасного виробництва, науки та вимогам розвитку суспільства; рефлексії.

Саме ці принципи враховують майже всі аспекти структури та змісту розвитку педагогічної культури інженерів - педагогів. Потрібно зазначити, що специфіка спеціальності інженер - педагог вимагає підсилення акценту принципів, що відображають формування та розвиток педагогічної культури. Тому необхідно сконцентрувати увагу на сукупності принципів реалізація яких забезпечує її досягнення.

Принцип гуманізації як один із головних у розвитку педагогічної культури інженерів - педагогів створює умови для розвитку педагогічних здібностей, творчості, слугує зміцненню рівності, справедливості, гуманності у спільній діяльності колективу. Цей принцип може бути розглянутий як принцип соціального захисту інженера - педагога. Сутність принципу гуманізації полягає також у пріоритетах людських цінностей над технократичними, виробничими, економічними, адміністративними. Застосування принципу гуманізації дає можливість регламентувати як зміст, форми розвитку педагогічної культури, так і відносини між інженерами - педагогами, допускає, що ці відносини будуться на довірі, взаємоповазі, авторитеті, співробітництві, любові, доброзичливості, тощо.

Проте принцип гуманізації ризикує залишитися лише задекларованим без *принципу варіативності*, тобто вибір змісту та форм розвитку педагогічної культури повинен здійснюватися з урахуванням особливостей педагогічного професіоналізму інженерів - педагогів, що передбачає відповідність змісту нагальним потребам педагога у межах соціокультурних норм та гуманістично спрямованих цінностей.

Активно втілюється у рамках різноманітних форм планування змісту педагогічної культури *принцип системності й послідовності*, що відображує зміст планування роботи і є одним із провідних у процесі розвитку педагогічної культури інженера - педагога. Цей принцип дає змогу не зводити процес розвитку педагогічної культури до окремих функцій інженера - педагога, а забезпечує цілісний процес змісту розвитку педагогічної культури, передбачає цілеспрямоване розширення й поглиблення педагогічної культури інженера - педагога. Одним із найдавніших підходів до реалізації послідовності є виконання відомого протягом століть правила навчання – від легшого до важкого, від близького до далекого, від простого до складного, від невідомого до відомого. Розвиток педагогічної культури вважається системним і послідовним, якщо логіка побудови структури та змісту педагогічної культури буде передбачати поступове ускладнення завдань для інженера - педагога і у певній послідовності. Тому принцип системності і послідовності реалізується шляхом поступового ускладнення

змісту формування педагогічної культури.

Принцип системності і послідовності активно враховується і втілюється у рамках різних форм планування змісту педагогічної культури.

Доповнює принцип послідовності – принцип *культурологічного підходу*, який зумовлює потребу в загальнокультурному та професійно-особистісному удосконаленні інженера - педагога, сприяє педагогів прагненьню зробити особистий внесок у розвиток професійної культури суспільства, а також передбачає розвивати педагогічну культуру на цілостях світової та національної культури.

Незаперечним залишається той факт, що у плануванні змісту педагогічної культури необхідним є *принцип єдності наукової та педагогічної діяльності*. Важлива нормативна вимога даного принципу полягає в тому, щоб методи та форми розвитку педагогічної культури за своїм характером наближалися до методів науки, зміст роботи ґрунтувався на науково достовірних фактах, що відповідають сучасному стану науки, технологій, обладнання. Потрібно зазначити, що єдність та оптимальне співвідношення наукової, теоретичної та практичної діяльності взаємо - невід'ємні ні теорія, відірвана від сучасного життя, виробництва, ні впадіння у практику без сучасної теоретичної підготовки, ґрунтовних наукових знань, не можуть забезпечити всебічний розвиток педагогічної культури інженера – педагога.

Важливим у розвитку педагогічної культури є *принцип прогностичності* який відображає випереджувальний підхід до планування, організації, розвитку педагогічної культури з урахуванням динамічного оновлення .

Значний ефект результативності в розвитку педагогічної культури до сягається, якщо ми будемо дотримуватися *принципу неперервності* коли навчання й підвищення кваліфікації педагогів розглядаються як планомірний і безперервний процес, спрямований на його професійний ріст. Інженер- педагог, що має певний запас нових знань «виростає зі старих одержанок», мимоволі вступає в протиріччя (залежно від спрямованості здобутих знань) із сформованими виробничими відносинами, що існують між технологічними процесами.

Доцільне застосування *принципу індивідуалізації* в розвитку педагогічної культури зумовлене тим, що рівень професійної майстерності інженера - педагога різний. Тому, принцип індивідуалізації та диференціації сприяє відбору та структуруванню змісту педагогічної культури. Реалізація принципу індивідуалізації та врахування об'єктивної інформації про професійний рівень інженера - педагога забезпечує індивідуальний розвиток і засвоєння інженером - педагогом цінностей педагогічної культури. Однак при цьому не можна ігнорувати індивідуальних особливостей інженера - педагога. Таким чином створюється своєрідний банк даних , на основі якого можна скласти певний набір прийомів індивідуалізації навчання інженера - педагога. Як показує практика низка таких прийомів, наприклад, використовується при планування індивідуальних бесід, консультацій. Серед них впровадження завдань для самоосвіти, які диференційовані за ступенем складності.

Реалізація *принципу професійної спрямованості* регулює відношення професійної підготовки інженерів - педагогів, вказує шляхи встановлення зв'язку теорії з практикою, з професійною діяльністю, спрямовує педагогів на оволодіння сучасних виробничих технологій.

Принцип професійної спрямованості у професійній педагогіці є провідним принципом. Професійна спрямованість – інтегральна характеристика праці майстра виробничого навчання, у ній виражається прагнення майстра до самореалізації, до зростання і розвитку в сфері педагогічної життєдіяльності. Вона в значній мірі стає мотивацією вдосконалення у найбільш «ефективних педагогів». Принцип професійної спрямованості направлений на професійно значимі риси, які займають центральне місце у структурі особистості інженера - педагога і обумовлює його індивідуальну і типологічну своєрідність. Ієрархічна структура принципу педагогічної спрямованості інженера - педагога (а отже, і мотивації професійного самовизначення) може бути представлена таким чином:

- 1) спрямованість на себе, пов'язана з потребою у самовдосконаленні й самореалізації у сфері педагогічної праці;
- 2) спрямованість на предметну сторону професії майстра виробничого навчання.
- 3) спрямованість на учня, як результативність своєї роботи.

Короткий аналіз сутності принципу професійної спрямованості дозволяє виокремити кроки інженера - педагога до реалізації розвитку педагогічної культури.

Постійний аналіз причин позитивних і негативних результатів розвитку педагогічної культури передбачає *принцип рефлексії*. Відомо, що відрефлексована педагогічна діяльність розглядається науковцями як передовий, і як інноваційний досвід. Рефлексія процесу педагогічної діяльності й продукту (отриманого результату) допомагає: - кожному інженеру – педагогу як фахівцю професійно – технічного навчального закладу визначити його особистий рівень розвитку технологічної культури; групі – шляхом рефлексії поліпшити процеси підвищення кваліфікації, зробити спільну діяльність комфортнішою; команді – краще організувати свою роботу.

Тільки за умови рефлексії можна розглядати педагогічну культуру не як зовнішній контроль, а як самооцінку з метою професійного зростання та удосконалення. Специфіка професійної діяльності педагога така, що рефлексія – це характерна її ознака, без розвиненої рефлексії не можливо розвивати педагогічну культуру інженера - педагога .

Висновки. Ефективність процесу розвитку педагогічної культури залежить від застосування доцільних дидактичних принципів відбору та структурування змісту навчально-виробничого процесу. Кількість принципів професійного навчання може бути різною: більш чи менш узагальненою, оскільки послідовність принципів в історії педагогіки була різною. Тому можливі різні підходи до послідовності принципів. Для розвитку педагогічної культури інженера - педагога найдоцільнішою є послідовність принципів, яка відповідає логіці його педагогічної діяльності.

Література.

1. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття». – К.: Райдуга, 1994. – 205 с.
2. Ничкало Н.Г. Теоретико-методологічні проблеми реформування професійно-технічної освіти // Педагогіка і психологія. – 1997. - № 3. – С. 105-114.
3. Ничкало Н.Г. Про рідномовні обов'язки вченого-педагога // Педагогіка і психологія. – 1998. - № 4. – С. 12-18.
4. Ануфрієв Е.А. Соціальний статус і активність личности / Е.А. Ануфрієв. – М.: Изд. МГУ, 1984. – 287 с.
5. Сластенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. – М. Магистр, 1997. – 224 с.
6. Кузьмина Н.В. Методы исследования педагогической деятельности / Н.В. Кузьмина. – Л.: Изд. Ленинград. ун-та. – 1970. – 114 с.
7. Хозяинов Г.И. Педагогическое мастерство преподавателя: Методическое пособие / Г.И. Хозяинов. – М.: Высшая школа, 1988. – 168 с.
8. Щербаков А.И. Психология учителя // Возрастная и педагогическая психология / Под. ред. А.В. Петровского. – М., 1973. – С. 18-27.
9. Семиченко В.А. Психологічна структура педагогічної діяльності. Частина I: Навч. посіб. / В.А. Семиченко, В.С. Заслуженюк. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2001. – 217 с.
10. Амонашвили Ш.А. Размышляя о гуманной педагогике / Ш.А. Амонашвили. – М.: Издат. Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 494 с.
11. Сисоева С.О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки // Педагогіка і психологія. – 1998. - № 2. – С. 161-172.
12. Рувинський Л.И. Психология самовоспитания: Учеб. пособие по спецкурсу для студ. пед. Ин-тов / Л.И. Рувинский, А.Е. Соловьева. – М.: Просвещени, 1982. – 143 с.
13. Мындыкяну В.М. Педагогическая техника и мастерство учителя / В.М. Мындыкяну. – Кишенев, 1991. – 197 с.
14. Падалка О.С. Педагогічні технології: Навч. посіб. для вузів / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І.О. Слолюк, О.Г. Шпак. – К.: Українська енциклопедія ім. М. Бажана, 1995. – 252 с.
15. Дмитрик І.С. Підготовка студентів к професійно-педагогічному творчеству. – К.: Наук. думка, 1992. – 150 с.
16. Левина М.М. Технологии профессионально-технического образования / М.М. Левина. – М.: Академия, 2001. – 270 с.
17. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя / И.Ф. Исаев. – М.: Академия, 2004. – 206 с.
18. Психология. Учебник / Под ред. А.А. Крылова. – М.: Проспект, 1999. – 584 с.
19. Педагогічна майстерність вчителя на уроці: Навч. посіб. / Побірченко Н.А. – К.: КДП ім. О.М. Горького, 1986. – 40 с.
20. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979 – 1980.
21. Сухомлинський В.А. Павльшская средняя школа // Изб. пед. соч. в 3-х т. / В.А. Сухомлинский. – Т. 3. – М.: Педагогика, 1978.
22. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: 36. наук. праць / Ред. кол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – К. – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000. – 360 с.
23. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамуценко, І.Ф. Кривонос та ін. / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.

References.

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (1994), *Derzhavna natsional'na prohrama «Osvita. Ukraina KhKhI stolittia»* [State national program "Education. Ukraine XXI Century "], Rajduha, Kyiv, Ukraine.

2. Nychkalo, N.H. (1997), "Theoretical and methodological problems of reforming vocational education", *Pedahohika i psykholohiia*, vol. 3, pp. 105-114.
3. Nychkalo, N.H. (1998), "The native-language obligations scientist-teacher", *Pedahohika i psykholohiia*, vol. 4, pp. 12-18.
4. Anufryev, E.A. (1984), *Sotsyal'nyj status y aktyvnost' lychnosty* [Social status and activity of the person], Yzd. MHU., Moscow, Russia.
5. Slastenyn, V.A. and Podymova, L.S. (1997), *Pedahohyka: ynnovatsyonnaia deiatel'nost'* [Pedagogy: innovative activity], Mahystr. Moscow, Russia.
6. Kuz'myna, N.V. (1970), *Metody yssledovaniya pedahohycheskoj deiatel'nosti* [Research methods of pedagogical activity], Yzd. Leningrad. un-ta, Leningrad, Russia.
7. Khoziaynov, H.Y. (1988), *Pedahohycheskoe masterstvo prepodavatel'ia* [Pedagogical skills of teachers], Vysshaia shkola, Moscow, Russia.
8. Scherbakov, A.Y. (1973), *Psykholohiia uchytelia. Vozrastnaia y pedahohycheskaia psykholohiia* [Psychology teacher. Age and pedagogical psychology], Moscow, Russia.
9. Semychenko, V.A. and Zasluzheniuk, V.S. (2001), *Psykholohichna struktura pedahohichnoi diial'nosti. Chastyna I* [Psychological structure of educational activities. Vol I.], Vydavnycho-polihrafichnyj tsentr «Kyivs'kyj universytet», Kyiv, Ukraine.
10. Amonashvyly, Sh.A. (1996), *Razmyshliaia o humannoj pedahohyke* [Reflecting on humane pedagogy], Yzdat. Dom Shalvy Amonashvyly, Moscow, Russia.
11. Sysoieva, S.O. (1998), "Educational work teacher: definition, theoretical model, features training", *Pedahohika i psykholohiia*, vol. 2, pp. 161-172.
12. Ruvyns'kyj, L.Y. and Solov'eva, A.E. (1982), *Psykholohiia samovospytaniia* [Psychology of upbringing itself], Prosvescheny, Moscow, Russia.
13. Myndykianu, V.M. (1991), *Pedahohycheskaia tekhnika y masterstvo uchytelia* [Teaching technique and skill of the teacher], Kyshenev, Moldova.
14. Padalka, O.S. Nisimchuk, A.M. Sloliuk, I.O. and Shpak, O.H. (1995), *Pedahohichni tekhnolohii* [Teaching technology], Ukrain's'ka entsyklopediia im. M. Bazhana, Kyiv, Ukraine.
15. Dmytryk, Y.S. (1992), *Podhotovka studentov k professyonal'no-pedahohycheskomu tvorchestvu* [Preparation of students for vocational and pedagogical creativity], Nauk. dumka, Kyiv, Ukraine.
16. Levyna, M.M. (2001), *Tekhnolohyy professyonal'no-tekhnycheskoho obrazovaniia* [Technology Vocational Education], Akademyia, Moscow, Russia.
17. Ysaev, Y.F. (2004), *Professyonal'no-pedahohycheskaia kul'tura prepodavatel'ia* [Professional-pedagogical culture of the teacher], Akademyia, Moscow, Russia.
18. Krylov, A.A. (1999), *Psykholohiia* [Psychology], Prospekt, Moscow, Russia.
19. Pobirchenko, N.A. (1986), *Pedahohichna majsternist' vchytelia na urotsi* [Pedagogical skills teacher in the classroom], KDPI im. O.M. Hor'koho., Kyiv, Ukraine.
20. Sukhomlyns'kyj, V.O. (1979), *Vybriani tvory: V 5-ty t.* [Selected works: In 5 vol.], Rad. shkola, Kyiv, Ukraine.
21. Sukhomlyns'kyj, V.A. (1978), *Pavlyshskaia sredniaia shkola* [Pavlyshskaya Middle School], Pedahohyka, Moscow, Russia.
22. Ziazun, I.A. (2000), *Suchasni informatsijni tekhnolohii ta innovatsijni metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy* [Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, practice, challenges], DOV Vinnytsia, Vinnytsia, Ukraine.
23. Ziazun, I.A. Kramuschenko, L.V. and Kryvonos, I.F. (1997), *Pedahohichna majsternist'* [Pedagogical skills], Vyscha shkola., Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"